

83 1 1959-р
Тернопільської області
Державний архів

Архів з бірою
Горніківсько-Бережанська округа ОУН

83

Ураховуючи зміну [по Горніківсько-Бережанській окрузі
ОУН] від 05 вересня 1945р.
Маминський

ПАПКА ДЛЯ ПАПЕРІВ

Ураховуючи зміну: 05 вересня 1945р.
Чісовський державний: 1
Чісовський архівний: 22
Зберігання: постійне

Державний архів
Тернопільської області
Р-3567 1 83

В с. Городок 115 господарств, в с. Дзвиняч колгосп імені Сталіна об'єднує 192 господарства. Розпорядкає слідуючим реманентом: 36 возів, 50 плугів, 55 борін, 4 віялки, 2 олійні та млин, 78 коні. Працевдатних 296 ос.

17.IV.1947 р. у с. Городок, Зал. р-ну, зав. райземвіділу Шевченко на мітингу сказав: "На Україні можуть бути тільки колгоспні лани, а для смужок одноосібників може бути місце лише на Сибірі!"

20.IV.1947 р. у с. Торське, Зал. р-ну, голова райвиконкому Павлик на мітингу коло церкви, вижвалаючи Сталіна та радянський уряд, м.ін. сказав: "Цього року ми мусимо вповні розрахуватися з державою по сільськогосподарських поставках та стати на шлях колективного господарства, щоб наш Радянський Союз став ще могутнішим".

20.V.1947 р. у с. Дзвиняч, Зал. р-ну, відбувся мітинг, на якому були присутні секр. РК КП/б/У Зіненко, III-ий секр. РК КП/б/У Удоденко та директор маслозаводу Боговик. Він, м.ін., сказав: "Чи люди хочуть, чи не хочуть, колгосп мусить бути!" "Хай кров лється, а колгосп мусить бути", - сказав теж Зіненко. Протягом двох днів способом залякування та застосовування тортур вписали 100 селян у члени колгоспу.

Дня 2.VII.1947 р. на полі коло с. Кошилівці, Товст. р-ну, представник з райцентру Лещенко перевів мітинг, на якому закликав людей до вступлення в колгосп.

У місяці квітні в Скалапод. р-ні для організування колгоспу більшовики вживали методу утворювання ініціативних груп. У їх склад входили прихильники колгоспу, які мали на меті започаткування колгоспів, та це не принесло бажаних успіхів. Крім "прихильників" ніхто більше у члени ініціативної групи не входив.

Звичайно реманент колгоспу та матеріальні ресурси дуже обмежені. Їх поповняється за рахунок грабежу в першу чергу членів колгоспу, а також і селян-одноосібників, як напр.: 22.III.1947. у с. Кривче Гор., Борщ. р-ну, прикріплений з кількома більшовицями зрабував у сел. Войка Петра: корову, коня, 5 цит збіжжя, 2 фіри соломи, сушениці, солонину і кожухи. 70-літньому господареві сказали: "Тобі вже і так не треба, скорше вмире!" Грабоване добро забрали до колгоспу.

Нововписані колгоспники в колективних господарствах Зал. р-ну при стягуванні мертвого реманенту допускаються саботажів. Кращі знаряддя заховують, а до колгоспу віддають знищені, непридатні до ужитку/поломані борони, колісниця, плуги без лемішів і інше. Нічого звичайно викрадають з колгоспного магазину те, що дием здали. Це у великій мірі припиняє розвиток колгоспу, створюючи безладдя. Управи колгоспів до своєї роботи ставляться пасивно, визнають, крім того, принцип: "що вкрадеш - це будеш мати".

При пасивному, а то й ворожому ставленні до колгоспів більшовики застосовують примус праці на колгоспних полях. Він відноситься як до колгоспників, так і до одноосібників. Напр.:

7.VII.1947 р. у с. Висічка, Борщ. р-ну, прикріплений далеко на мітингу коло церкви м.ін. сказав: "Кожне неколективізоване господарство зобов'язане відбутися 20 днів колгоспної роботи!"

14.VII.1947 р. у с. Волківці, Борщ. р-ну, відбулися колгоспні збори, на яких зобов'язали голову с/ради посилати кожноденно 4-ох робітників до звозування колгоспного збіжжя.

25.VII.1947 р. у с. Шипівці, Товст. р-ну, приїхав уповноважений від контингенту Єржечок. Разом зі "стрибками" гонив людей на роботу до колгоспу. Селянку Золоту Магдалину важко побили за те, що не хотіла йти на роботу.

12.IV.1947 р. у с. Дунів, Зал. р-ну, більшовики гонили силою одноосібників - 20 ос. і 10 пар коней на колгоспний лан сіяти. У с. Городок, цього ж р-ну, 7.IV.1947 р. 4 фіри селян-одноосібників возили збіжжя на насіння до колгоспу з магазину в райцентрі.

За спротив або недбале виконання роботи більшовицькі підлизи грозять різними карами. Напр.: на полі б. села Висічка, Борщ. р-ну, на колгоспному лані прикріплений Коваленко перевозив збори з косарями. Він сказав: "Скажіть, чи ви будете працювати чесно для держави, чи далі, як до цього часу? Скажіть, хто вас агітує, щоб ви тут дармували?... Ми всіх саботажників вивеземо на Сибір, а ви будете работати день і ніч".

Річ ясна, що робота під примусом не дає бажаних успіхів, тому-то агро-технічний рівень роботи в колгоспах дуже низький. Наєлідком цього є малий урожай. Деякі старі колгоспи, а радше їхні забудування стоять понижені. Для їхньої відбудови більшовики зобов'язали ці села, в яких ці колгоспи існують. І так у с. Сапогів, Борщ. р-ну, більшовики зобов'язали селян відбудувати власним коштом до 20.VII.1947 р. колгоспні забудування. Кожен господар повинен дати 3 шт. дощок, 5 арк. бляхи та 2 крокви. Вразі невиконання зобов'язань на село буде наложений додатковий контингент /30% призначеного вже на село/.

9.VII.1947 р. більшовики зобов'язали селян с. Волківці, Борщ. р-ну, відбудувати колгоспні забудування. Коже господарство зобов'язане дати: 5 арк. бляхи, 5 шт. дощок, 2 крокви і 300 крб. від 1-го га землі. Всіх, хто відмовиться від зобов'язання вважатиметься, як людей ворожих радянській владі, які допомагають бандитам та є куркулями. "Ім не буде місця між нами, будуть на Уралі і Сибірі", - сказав голова райвиконкому Чистяков.

До всіх більшовицьких намагань зорганізувати та розвинути колгоспну систему господарювання селяни ставляться наскрізь вороже. Заявляють, одверто, що в колгоспи не підуть. На колгоспну роботу не виходять, а як вже виходять, примушені поліційними органами, то саботують роботу і т.ін. Напр.: "Ми тепер всі голодуємо, а коли станемо на колгоспний шлях, то напевно всі погинемо з голоду", - казав селянин с. Дзвиняч, Зал. р-ну, на мітингу, коли більшовики завзивали селян вписуватися в колгосп.

"Коли хочете, щоб я записався в колгосп, то збудуйте наперед міст до Америки, щоб я міг піти за хлібом", - сказав селянин с. Добровляни, Зал. р-ну, до 1-го секр. РК КП/б/У Зіненка.

"До колгоспу не піду, щоби залишилось мені лише голе подвіря. Ми знаємо, що таке колгосп", - сказав селянин із с. Шупарка, Борщ. р-ну, українським повстанцям, коли ці йому вручили протиколгоспну лєтучку.

Матеріальний стан колгоспників дуже лихий. Їм доводиться працювати на колгоспній панщині дуже часто впроголодь, наслідком чого бувають крадежі, як от: в колгоспі с. Дунів, Зал. р-ну, на 1 га висіяно 90-100 кг ячменю, при нормі 175 кг. В колгоспі села Городок, цього ж р-ну, ніччю вкрадено 4 цнт збіжжя.

Внарі з колгоспною акцією більшовики видвигнули протикуркульську боротьбу. Найінтенсивніше вона проявилася у місяцях: липні і серпні при здачі контингенту. Значну увагу в боротьбі з куркульством рішила присвятити борщівська районна нарада голів, що відбулася в перших днях липня, та конкретної роботи в тому напрямі проведено дуже мало. Загально боротьба з куркульством виявлялася в закликах до населення, щоб боролось "з ворогами трудящих", говорячи, що куркулі були причиною лихих умовин на селі ще в часах польської окупації.

"Куркулі є запеклими ворогами бідняцько-середняцьких мас. Через куркулів була колись біда. Бідняки зараз повинні позбутися

куркулів зі села", - говорять більшовики на мітингах. Тим способом думають здобути симпатії у бідняків і середняків, щоб легше їх загнати в колгоспне ярмо.

"Якщо ми заснуємо сильний колгосп і знищимо куркулів, тоді буде хороше життя. Кожний буде рівний" - сказав на зборах колгоспників у с. Шипівці прикріплений Єржечок.

15.VII.1947 р. у с. Вільче Зол., Борщ. р-ну, приїхав партприкріплений Андрійов та привіз зі собою листу куркулів, призначених до вивозу. Прочитавши її перед сільською адміністрацією, казав їм підписати її. "Мусимо вже раз покінчити з куркульством, досить вони вже використовували бідноту, яка на них працювала. Вони гнобили людей і знущалися над ними", - говорив партприкріплений.

25.VII.1947 р. у с. Летяче більшовики, які закатували попереднього дня, покликали до с/ради заможних селян: Рудька Михайла, Трембляк Дмитра, Коретій Софію, Гапін Фросину, Іванську Єстину, Темцей Василя і Рокіцького Дмитра. Тоді III-ий секр. партії Слободянюк почав називати їх різними словами: "Ви куркулі, ви не хочете здавати контингенту, ми вас всіх заберемо на Сибір! Ви німецькі націоналісти, ви бандити, саботажники" /Товст.р-н/.

11.VIII.1947 р. у с. Летяче більшовики з уповноваженим Криворучком зайшли до Швайчук Івана та почали його бити та дусити за горло за те, що він не здав контингенту. Вкінці написали на плечах маззо від воза: "куркуль, бандит, саботажник". Подібно написали на плечах селянці Репужинській Павлині, за те, що не здала контингенту.

В Товст. р-ні більшовики skonфіскували майно у двох господарів у сс.: Головчинці і Гинківці.

В час збирання контингенту в цьому ж р-ні писали по стінах забудівель заможніших селян: "куркуль, саботажник, не хоче здати контингенту". На куркулів накладали спеціально великі контингенти та зобов'язували виконувати залежності з минулого року.

Внаслідок минулорічного грабежу та лихого урожаю в цілому терені, почавши вже від весняних місяців, подибується щораз частіше випадки голоду. У місяцях травні та червні він прибирає страхотливу форму. В деяких районах трапляються випадки голодової смерті, опухлень та захворювань. І так: у Зал. р-ні в с. Блищанка померло з голоду 4 чол., у Мишкові 3 чол., у с. Зазулинці 3 чол., у с. Іване Зол. 7 чол., у м. Заліщики 5.У.1947. померла з голоду дівчина з Вуковини, 8.У.47. на базарі в м.Заліщики лежало двоє зомлілих з голоду дітей, яких забрано до лікарні. Опухлих з голоду в цьому р-ні начислявалося: в с. Блищанка - 45 ос., в селі Бедриківці - 37 ос., у с. Мишків - 13 ос. у с. Костільники - 35, у с. Зазулинці - 38 ос., у с. Синьків - 35 ос., у с. Іване Зол. - 38 ос. Загально у всіх селах р-ну опухлих з голоду начислялося у міс. травні ц.р. ок. 350 осіб.

У с. Кривче Гор., Борщ. р-ну, 13.IV.1947 р. батько депутата у Верховну Раду СРСР Лисак Василь просив хліба у селян, що святять паски.

27.VI.1947 р. у с. Монастирок померла Смоляк Текля, опухши з голоду. /Борщ. р-н/.

В днях від 27-го до 30.VI.1947 р. у с. Вільче Зол, Борщ. р-ну, померло з голоду 3-ох селян.

У с. Волківці, цього ж р-ну, від 2.VII. - 21.VII.1947 р. померло 7 людей. По інших селах цього ж р-ну випадки голодової смерті не помічається.

В Товст. р-ні в с. Нагір'яни збожеволіла одна родина, наївшись отруйливих губ.

24.VI.1947 р. у с. Садки, Товст. р-ну, селянин Ягнич Петро вкрав коня і зарізав для своєї рідні.

Голод

В с. Устечко, Товст. р-ну, в громадянина Кукрицького Петра загинув кінь. Він його закопав. За два дні довідався про це люди, нічку викрали коня і забрали, щоб опісля з'їсти.

Багато випадків голодової смерті трапляється теж і по інших р-нах, з яких брак точних відомостей.

Голод охопив загально як одноосібників, так і колгоспників. Матеріальне життя як одних, так і других майже однакове. В останніх місяцях звітного періоду обставини одноосібників покращали набагато тоді, коли у колгоспників становище змінилося дуже мало. За грудодень вони одержують дуже малу плату, бо лише 1 кг збіжжя, зате норма, приписану на один трудовдень, треба виконувати два, або й більше днів. Ввесь колгоспний хліб прямо по вимоченні вивозять машиною на заготзернопункти, щоб в першу чергу "розчитатися з державою".

В Зал. р-ні силами районної управи була організована допомога голодуючим. 6.IV.1947 р. селяни цього ж р-ну одержали від селян Зборівського р-ну 500 цнт картоплі і 400 цнт зернових як допоміжну позику. По новому зборі ці культури повинні бути звернені.

Незнаючи на дуже лихі матеріальні умовини життя селян, більшовики перевели в місяці травні збірку "II-ої державної позики відбудови і розвитку народного господарства СРСР". Величезні суми грошей зібрано від коначого з голоду нужденного селянства. При реалізації цієї "добровільної" позики державі більшовики стрінули спротив зі сторони селян, але безсумлінне застосування енкаведівських засобів допомогло більшовикам забрати у селян останній гріш та не в одного останню свитину. Притому не нехтували більшовики своїми випробуваними підлими способами, як от:

У с. Ворвулинці, Товст. р-ну, приїхало 5 більшовиків, які скликали десятників на збори. Тут призначили на село позику в сумі 70,000 крб. Коли ж селяни питали більшовиків, де взяти стільки грошей, ці відповіли: "Продавайте все, що маєте, гроші село мусять здати".

4.V.1947 р. у с. Королівка, Борщ. р-ну, прикріплений Гасанюк перевів мітінг у справі здачі позики. Село зобов'язано сплатити 57,000 крб. Уповноважений по здачі держпозики Боднар наказав за спротив, якщо такий буде, розстріляти кількох селян, щоб цим застрашити решту та приспішити здачу грошей.

4.V.1947 р. у с. Ю'ямпіль, Борщ. р-ну, прикріплений Федоренко переводив мітінг, на якому роздавав людям облигації держпозики. Хто не хотів прийняти, тому грозив вивозом на Сибір.

4.V.1947 р. у с. Монастирок, цього ж р-ну, 12 більшовиків збирали позику. У селянина Дулеби Василя перевели особисту ревізію, причому витягнули з-за пазухи 50 ам. доларів. Їх зачислили як позику у висоті 2,000 крб.

4.V.1947 р. у с. Цигани, Скалапод. р-ну, уповноважений з р-ну Буряк з 5-ма більшовиками заарештував всіх десятників та ок. 70 людей за невиконання позики.

5.V.1947 р. у с. Бурдяківці, цього ж р-ну, більшовики напали нічку на деякі господарства, що не виконали зобов'язань позики та забирали всякі хатні речі, а то й живий реманент. Все це залишали в с/раді та віддавали властителям щойно по виповненні назначеної скорше позики.

5.V.1947 р. у с. Колодрібка, Зал. р-ну, більшовики забрали від пастухів 58 шт. овець, коли вони гнали їх з пасовиська додому. Вівці були власністю дядей, які не виконали позики.

7.V.1947 р. у с. Дзвиняч, цього ж р-ну, більшовики побили до крові селянина Сохацького Михайла, а в Найдан Євгенії забрали 30 кг. збіжжя за те, що вони не хотіли здати позики.

17.V.1947 р. у с. Городок, цього ж р-ну, зав. райземвідділу

статья

Шевченко погрожував селянам за невдачу позики вивозом на Сибір. На оправдання селян, що вони не можуть здати позики, бо в них немає що їсти, він говорив: "Це державу нічого не обходить. Перше дай позик, а так можеш здихати."

3.V.1947 р. у с. Ведриківці, Зал. р-ну, редактор газети Остапець з 9-ма більшовиками збирав позик. В селянки Іванишин Василюк слідчий мвд П'яткін побив горшки, називаючи її різними хуліганськими словами, за те, що вона відмовилась дати гроші. Коли вона почала оправдуватись, що вона не має звідви взяти, що в неї багато дітей, П'яткін сказав: "Пішли собі свої діти до чорта, а нам має бути позика!"

17.V.1947 р. у с. Солоне, Товст. р-ну, більшовики збирали позик. Кого не застали вдома, розбивали в хатах двері, били горшки. Стрінувши на дорозі селянку Павлик Марію, кинули її на землю, сильно побили та відібрали 350 крб., які мала коло себе. В деяких селян забирали худобу, картоплі за невдачу позики.

Висота позики на Заліщицький р-н виносила 1,619,525 крб. З того на села призначено 1,039,000 крб. На окремі села припало від 30,000 до 120,000 крб. Ставки позики для поодиноких селян дуже високі, бо виносили від 200 - 1,000 крб., а для заможніших від 2,000 - 6,000 крб. На поодинокі села було накладено великі суми, а саме: Печерна - 60,000 крб., Торське - 80,000 крб., Бабинці, Борщ. р-ну, 95,000 крб.

У весняних місяцях звітного періоду більшовики не послаблювали натиску на збирання молока та м'ясо-поставок. Тут вони проявили теж всі свої здібності по виконуванні нормів, не полишаючи жодних із своїх прославлених дикунських методів. Побої, грабежі, насильство мали кожноразом місце при збиранні грабіжницьких поставок, до яких населення ставилося зі спротивом. І так:

4.IV.1947 р. у с. Волківці, Борщівського р-ну, за невдачу контингенту молока та м'яса більшовики забрали у селян 6 шт. худоби.

6.IV.1947 р. у с. Коваччина, Скалапод. р-ну, більшовики покарали за невдачу молока 10 селян карою у висоті 2,000 крб. кожного.

20.III.1947 р. у с. Торське, Зал. р-ну, голова райвиконкому Павленко з 3-ма більшовиками провіряв у селян зобов'язання по виконанні контингенту молока і м'яса. Приперевірці у деяких селян доїли корови, як напр.: у Цепенюк Михайла, Цепенюк Семена, Вуджак Марії, Гулька Параски, Кожушко Степана і ін.

6.IV.1947 р. у с. Бересток, Товст. р-ну, прийшов капітан Шалігін з більшовиками. За невдачу молока забрали в сел. Тодорчук Степана корову, а сел. Котузьяк Євгена покарали штрафом у висоті 2,000 крб. за те, що називав більшовиків "рабівниками".

16.V.1947 р. у с. Воківці, Борщ. р-ну, приїхав підполковник Ковлов, прокурор та кілька більшовиків. Вони покарали деяких селян за "обман" держави. І так: Шкварок Наталку за невдачу в 100% держналогів та за затаєння поля сумою 30,700 крб., Ковцун Агафію за невдачу держналогів сумою 7,000 крб., Базюк Василя за затаєння поля та невиконання в 100% держналогів сумою 11,000 крб. Назначені суми зобов'язали селян сплатити до 31.V.1947 р., у протилежному разі їхнє майно буде skonфісковане та передане до колгоспу.

2.V.1947 р. у с. Залуче, Скалапод. р-ну, більшовики skonфіскували 7 шт. корів за невдачу молока.

20.V.1947 р. у с. Констанція, Скалапод. р-н, більшовики забрали за невдачу контингенту молока 10 шт. худоби від господарів та відтавили до колгоспу в с. Озеряни.

Не менше насильства і терору стосували більшовики при збиранні контингенту збіжжя. Для постраху переводили також суди по селах, щоб примусити населення до виконання наложених норм.

У с. Садки, Товст. р-ну, засудили за нездачу контингенту селянина Антошків Семена на 10 літ тюрми та 11,000 крб. кари.

В с. Нирків, цього ж р-ну, за нездачу контингенту засудили Чопик Кіндрата на 10 літ тюрми, в с. Головчинці засудили за нездачу контингенту Синьків Якова на 10 літ тюрми та skonфіскували майно. В с. Гинківці засудили сел. Тодорчука на 10 літ тюрми і skonфіскували майно. /Товст. р-н/.

При збиранні контингенту старалися вести протикуркульську акцію, намагаючись притому ангажувати все населення. За нездачу контингенту та спротив населення побивали його та знущалися над ним.

31.VII.1947 р. у с. Летяче, Товст. р-ну, уповноважений Криворучка побив господаря Швайчук Івана і його дочку за те, що він не привів снопів із поля. Більшовик двома паликами душив його за горло, аж доки господар не запевнив, що здасть у найкоротшому часі контингент. В цьому селі не було ні однієї жати, щоб хтось із селян не був битий за нездачу контингенту.

16.VIII.1947 р. у с. Нагір'яни, Товст. р-ну, більшовики арештували за нездачу контингенту селян Капчик Миколу та Капчик Івана і коло с/ради прилюдно побили їх. Селянинові Дрозд Іванові написали на брамі "саботажник". Коли він це стер, його за те сильно побили.

16.VIII.1947 р. у с. Летяче, цього ж р-ну, приїхали більшовики та збирали контингент. Селянина Швайчук Івана важко побили за нездачу податків, а відтак вивели на город та хотіли розстріляти. Жінка й діти почали плакати і просити. Тоді більшовики залишили його, наказуючи здати другого дня 8 цнт контингенту.

20.VII.1947 р. у с. Більче Зол., Борщ. р-ну, прикріплений Андрійов зобов'язав голову с/ради, щоб до трьох днів село здало 200 цнт збіжжя. Коли голова не погодився на це, він назвав його саботажником та сказав: "Його надо в тюрму". В цьому ж селі на нараді II-ий секр. партії Тищенко сказав: "Хто не має збіжжя, хай продає худобу, коні, вівці, безроги, і купить собі хліба, та розчитається з державою".

Цього ж дня в с. Кривче Гор., цього ж р-ну, відбулася нарада активів сіл: Кривче Гор., Кривче Дол., Бабинці і Сапогів, якою проводив Терещенко. Він сказав: "До дня 26.VII.1947 р. маєте здати контингент м'яса і молока. За нездачу заберемо до колгоспу худобу. За нездачу хліба вивеземо на Сибір".

Зобов'язання накладали навіть на людей, які не мають поля, та на дітей, яких батьки померли на тиф.

5.VIII.1947 р. у гром. Лугового Кирила в с. Устечко, Товст. р-ну, більшовики забрали останнє збіжжя, яке він собі заробив.

Цього ж дня в с. Летяче, цього ж р-ну, уповноважений від контингенту Криворучка зайшов з більшовиками до бідної жінки Данилейко Ксеньки, яка зовсім не зобов'язана здавати контингенту. З її скрині забрав всю одягу, та сказав: "До завтра щоб було 100 кг. контингенту, то віддам одягу. Нас нічого не обходить, що ти не маєш зобов'язання".

В деяких селах Товст. р-ну більшовики забирали збіжжя снопами за нездачу контингенту, як от: у с. Нирків забрали 20 фір, у с. Нагір'яни 30 фір. Притому застосовувано побої селян.

31.VIII.1947 р. "стрибок" Маціборко із с. Летяче сказав, що у Швайчук Івана в цьому ж селі є "бандерівське" збіжжя: Більшовики забрали збіжжя снопами до Дорогичівки, там обмолотили і забрали все збіжжя на контингент, а господаря заарештували.

До стягання контингентів у першу міру ангажували сільську адміністрацію, яку нерас побивали представники з р-ну за "несумлінне виконання своїх обов'язків". І так: у с. Нирків, Товст. р-ну, більшовики побили десятників: Гнатишин Івана, Катинського

Тимка, Капранюк Івана та Безушко Марію.

Зі страху перед репресіями сільська адміністрація сама старається виконувати накладені на неї обов'язки, тому часто пригадує селянам про контингент, та застрашує їх, або радить по-доброму здати, щоб "був спокій".

Крім сільської адміністрації у збиранні контингенту беруть участь також поліційні органи. Їх ангажують головно при конфіскації майна та для тероризування населення.

Внаслідок натиску зі сторони районної адміністрації накладені контингенти виконується с/радами в досить короткому часі. Лише деякі незаможні села і ті, в яких не було доброго урожаю, відстають зі здачею. Цим селам більшовики присвячують спеціальну увагу. Постійно перебуваючи в них, граблять населення з останнього, що спричиняє сильне зубожіння села та загрозу голоду на майбутнє. Такі села - це Вільче Зол. у Борщ. р-ні, та Летяче в Товстенському.

Крім контингентів збіжжя більшовики не забувають про городовину, за нездачу якої не манше карать, як за нездачу збіжжя.

Великих робітничих осередків у терені немає. Є лише два тютюново-ферментаційні заводи в Борщеві та Ягольниці, декілька спиртзаводів, більших млинів та інші дрібні промислові артілі, що об'єднуються в райпромкомбінатах. Крім того поважна скількість робітників працює на залізній та шосейній дорогах. Платня робітників не велика. Вона виносить у пересічного трудовика від 160 - 200 крб. Соціальне забезпечення дуже мале. Зі сторони держави заприймається цілковитий брак опіки над робітництвом. Головно це різко проявилось у весняні місяці звітнього періоду, коли всі робітники були в меншій або більшій мірі заторкнуті голодом.

Профспілки, які об'єднують робітників та є обов'язковими, не дають жодних допомог. Вони являються засобом збільшення експлуатації працюючих. Використовуючи різні державні свята, вони доводять робітництво до заключування соцмагань та до підвищувань норм виробітку. Таким святом у звітний період було 1-ше травня. Загально всіякі трудові осяги здобувають робітники на честь 30-их роковин "великого жовтня".

Матеріальне життя робітників тісно зв'язане з життям селян, які являються єдиноким їх кормителем. Тому доводилось робітникам голодувати не менше як селянам, а в деяких випадках навіть і гірше, бо вони зв'язані були нормами та приковані всякими законами до верстатів праці.

Про добробут робітників може сказати факт: у Скалапод. промкомбінаті робітникам не виплачувано вже через 6 місяців зарплати. За те, що вони звернулись по гроші до нач. промкомбінату А. Авер'янова, він назвав їх "бандитами".

При будові мосту на Збручі у м. Скала Под. згнуло з голоду 2-ох робітників, пролежавши два дні на будові в передсмертних судорогах. Ними ніхто не піклувався. Повідомлені держвласті жодних заходів для покращання стану не зробили.

Не краще від робітників живуть службовці. Платня їхня розмірно не велика, бо коливається між 250 а 500 крб. Навал праці по установах заставляє службовців до виконання її в поваслужбових годинах. Збільшують її всякого роду соцмаганя, встановлені профспілками, які теж обов'язкові, подібно як у робітників. Соціального забезпечення в службовців, так як і в робітників, немає. Матеріальне життя службовців дуже лихе. У весняні місяці багато з них голодувало. Вони змушені були йти на села, та шукати за куском хліба. Службовці, що перебувають постійно на селах, як фельдшери і санітарки, заходять до хворих людей та пропонують їм своє поміч, за яку-небудь винагороду харчами.

Відомості
про діяльність, бачення
власних людей

8

Найкраще живуть партійні, які забезпечені матеріально. Вони мають доступ до державних магазинів. У їхніх руках керівництво заводами і підприємствами. Вони використовують робітників, селян та службовців, накладаючи нові й нові норми, та немилосердно грабуючи їх.

Щоби вдержатися при житті, трудящі змушені допускати всякого роду зловживань, спекуляцій, а то і крадіж. Як наслідок цих матеріальних умовин ці неморальні вчинки кожночасно зростають. І так: у с. Висічка, Борщ. р-ну, нарсуд засудив за злочинство Квак Миколу на 5 літ тюрми, а Бобик Івана на 2 роки.

4.V.1947 р. у с. Хмелева, Товст. р-ну, більшовики арештували Зисанську Галину і забрали на гарнізон у с. Попівці. За 4 л горілки, 8 буханців хліба та 1 кг масла арештовану по 2-ох днях звільнили.

2.VII.1947 р. у с. Нирків, Товст. р-ну, більшовики забрали від селян за нездачу молокопоставок 10 шт. худоби. Коли селяни дали їм по 1 л горілки та 2 кг масла, вони худобу звернули.

17.V.1947 р. у с. Шишківці більшовики обікрали місцеву кооперативу. Забрано товарів на суму 16,000 крб. /Борщ. р-н/.

14.V.1947 р. у м. Скала Под. невідомі злочинці намагалися вкрасти в одного господаря корову. Цей, помітивши їх, почав кричати, за що злочинці вбили його під хатою.

Голод, який доходив до дуже великих розмірів, головне в місяцях: травні, червні і липні, був причиною частих крадіж, як от:

17.V.1947 р. у с. Кривче Гор., Борщ. р-ну, більшовики зайшли до селян Герман Степана та Бойко Івана та ограбили їх /забрали муку, м'ясо і ін./. Притому вдавали українських повстанців.

12.VII.1947 р. борщівський нарсуд засудив Лисого Василя Павловича на 16 літ тюрми та Жилівську Яніну Іванівну на 5 літ тюрми за крадіж геродовини в колгоспі. /обое вони колгоспники/.

Чисельний стан поліційних органів у звітному періоді дуже мало змінився. В кожному р-ні начислюється майже однакова кількість начальників різних відділів мвд та мgb. Пересічне число мвд 25, мgb - 8 чол. Крім того по р-нах є станиці "стрибків", які протягом звітного періоду чисельно не змінилися. Є ще відділи військ мвд, т.зв. обб, які ведуть головне протиповстанську збройну та агентурну боротьбу. Чисельний їх стан залежить від активності повстанців в окремих р-нах. Він коливається у границі від 50 - 90 чол. Обб матеріально забезпечені добре. Майже в кожному р-ні є провокатори: бувші повстанці, які перейшли на сторону більшовиків та визначаються особливою активністю у боротьбі з революційним рухом /"Ліс" - Скалапод. р-н, Віктор - Мельницяпод. р-н/, крім них бувають підлі яничари, такі як Маціборко в Товст. р-ні /с.Летаче/.

Почавши від половини травня оперативні групи військ мвд застосували партизанську тактику в своїх діях. Квартирували днем конспіративно по лісах та селах, а ніччю збирали харчі в селян та робили засідки дуже масово. В перших днях застосування нової тактики були дуже активні, але з часом, позначивши невелику її успішність, стали менш інтенсивні. Головні дії були звернені проти революційної боротьби українських повстанців. У висліді їхніх дій у деяких р-нах були жертви серед кадрів, і то досить значні.

До боротьби з повстанчим рухом використовували вони широко розгорнуту агентурну сітку, яка працювала досить похвально.

Крім збройної та агентурної боротьби більшовицькі поліційні органи та партійні посіпаки вживали пропагандивних способів, вживаючи українських повстанців залишити революційну боротьбу та прийти з повинною. До цієї боротьби ангажували всіх районних

Хмельницька

Суд за крадіжко /Контра

Борщів

представників.

2.IV.1947 р. у с. Касперівці, Зал. р-ну, більшовики переводили мітинг, на якому говорили про остаточне завершення боротьби з бандерівцями та завзивали селян до остаточного їх винищення. "Тільки тоді заживете спокійно, коли останній бандьора буде знищений", - сказав Дятлов /представник з РК КП/б/У/.

15.IV.1947 р. у цьому ж селі цей же Дятлов на мітингу сказав; говорячи про колгосп: "Це одинока передумова поставлення сільського господарства на високий аграрний рівень, передумова замощення життя села та зміцнення економічного і політичного становища нашої батьківщини. Щоб це здійснити, ми мусимо в першу чергу знищити бандерівців, яким інтереси українського народу чужі. Вони бажають віддати Україну чужоземним імперіалістам".

11.V.1947 р. у с. Пищатинці, Борщ. р-ну, представник з р-ну Савицький на мітингу сказав: "Бандьори є це покидьки і сміття людства. Сидять вони он там по ямах, та дожидають їх вже воші, але не каються і наліплюють от-такі бумажки /при цьому викинув одну з революційних листівок і показав людям/, в яких нам грозять. Але люди в селі Пищатинці люблять радянську владу і не повірять бандитам".

15.VI.1947 р. у с. Кривче Гор., Борщ. р-ну, 11-ий секр. РК КП/б/У Тищенко закликав на мітингу населення, щоб вело безпощадну боротьбу з бандерівцями. "Бандера - це вчена людина, але він дбає про особисті користи. Він запродав Україну Америці. Він зрадив український народ. Він зрадник - фашист", - говорив Тищенко.

1.VII.1947 р. у с. Устечко, Товст. р-ну, прибув прикріплений по контингенті Романенко з 12-ма більшовиками. Він перевів мітинг, на якому, м.ін., сказав: "Ми бандитів вже докінчуємо добивати. Їх вже дуже мало. Ходять по одному, по двох. Незабаром буде спокій, бо решта недобитків прийдуть до нас з повинною. Ми знаємо, що бандити і ви всі чекаєте на нову війну..."

Всіма засобами і способами більшовицькі поліцейні органи стараються до решти винищити українських повстанців, щоб таким чином припинити визвольну боротьбу українського народу. Запеклість і ненависть, з якими ставляться більшовицькі поліцейні органи до українських повстанців, проявляються в їхніх власних висловах: "Ми використаємо голод для знищення бандитів. Населення не буде мати харчів, щоб дати їм, і вони мусять прийти до нас, щоб ми дали їм їсти. Котрі будуть вірити в те, що їм наказує їх ватажок, будуть ходити по селі, щоби наїстися, ми їх вбивати будемо на засідках".

Та мимо дуже важких обставин випадків зради, переходу до більшовиків зі сторони українських повстанців не було. Щоб створити ще важчі умовини для українських революціонерів, більшовики застосували між населенням збільшений терор, причому вину за це приписували укр. повстанцям. У звітному періоді більшовицькі поліцейні органи брали живу участь у збиранні позики, контингенту та податків, а також у виконванні всяких езекуцій, припоручуваних районними властями. Притому вживали вже добре знаних методів звірств, насильства, грабежів, погроз та ін.

30.III.1947 р. у с. Більче Зол., Борщ. р-ну, в час мітингу оперативний Медведьов сказав до жінок, що говорили між собою, таке: "Що ви говорите? Може про те, що тут Америка буде? Вона буде, та ви бачити її не будете. Ми без війни звідси не вступимося, а якщо будемо відступати, то оставимо лише камінь і воду. Все знищимо, навіть і вас".

28.VI.1947 р. у с. Слобідка 9 більшовиків забрали у селян 6 фір дров. Забираючи, говорили селянам: "Ви бандити, ми вас знищимо до тла, бо вас не потрібно. Без вас Радянський Союз буде існувати. Дивитися на бандитів і чекаєте України. Скорше Донбас

і Сибір побачите, як самостійну Україну". /Товст. р-н/.

14.IV.1947 р. у с. Глубічок, Борщ. р-ну, оперативний Медведьов з 12-ма бійцями в час ревізії у сел. Цимбалістої Анни поломали ліжко, подерли подушки та викинули на подвір'я. На господиню вилляли відро води та заложили їй на плечі ікону, насміваючись притому з неї.

7.IV.1947 р. у с. Турильче, Скалапод. р-ну, слідчий мвд Руський покликав на гарнізон Гоцуляк Теклю, яку немілосерно побив, питаючи за її сином. Цього ж дня побив теж її дочку Йосифу.

25.III.1947 р. у с. Колодрібка, Зал. р-ну, прибув нач. мғб Запорожець та ст. лнт. мғб Іващенко з 10-ма більшовиками. Зайшли до сел. Олійник Дмитра та домагались від нього, щоб він показав, де переховуються укр. повстанці. Коли цей відмовився, його побили та загрозили вивозом на Сибір.

18.V.1947 р. у ліс б. с. Бедриківці, Зал. р-ну, оперативний Миколасв з 7-ма більшовиками привіз арештовану Баранецьку Софію із с. Дуплиська, цього ж р-ну. При допитах її по-звірськи тортурували - підпалювали під нею вогонь, били буками по всьому тілі, підвішували за ноги до дерева, пхали патик в полові органи і т. ін.

14.V.1947 р. у с. Стрілківці, Борщ. р-ну, нач. пожежної ком. з райцентру Смоляк Іван та ще кількох міліціонерів, попившись до безтями, бігали по вулиці за молодими жінками. Зловивши вівчарик Міньку, намагались її знасилувати, але вона оборонилась.

16.V.1947 р. у с. Верхняківці, Борщ. р-ну, нач. обб Приходько хотів зайти нічю до хати сел. Микиток Магдалини, але вона не хотіла його впустити. Розлючений вибив вікна, вдерся до хати та побив тяжко господиню.

5.VIII.1947 р. у с. Садки, Товст. р-ну, приїхало 12 більшовиків та ходили збирати контингент. У кого була замкнена хата, розбивали двері. Господарів Макару Василя і Макару Федя, тому, що не було їхніх коней вдома, запрягли до воза зі збіжжям та казали везти.

29.VI.1947 р. у с. Угричківці, Зал. р-ну, більшовики, побачивши на полі сел. Земляк Миколу та його зятя, які рвали листя з бряків, почали до них стріляти. У висліді цього вбили Земляк Миколу, а його зятя ранили.

29.VI.1947 р. у с. Бураківка, Товст. р-ну, більшовики знасилували двоє дівчат.

22.V.1947 р. у с. Висічка, Борщ. р-ну, більшовики ограбили сел. Кушнір Ізидора за те, що в нього знайшли витятий з бляхи Тризуб. Забрали: 2 цнт. пшениці, 70 кг муки, 10 кг м'яса, 6 буханців хліба, 10 л нафти, яйця, сир та інше.

До більшовицьких опричників з мвд і мғб населення ставиться наскрізь вороже. Не дає їсти, виганяє з хати, називає всякими найпоганішими словами, лає, але до чинних виступів не доходить. Терор, який більшовики стосують у відношенні до населення, зростає страх перед смертю, тюрмою чи побоями, які є на порядку денному. Зі своєї строгості та ненаситності більшовики знані як старшим, як і дітям. У с. Іванків, Скалапод. р-ну, в міс. квітні більшовики ходили по хатах збирати харчі. Дитина, що бавилась на вулиці, помітивши їх, прибігла до хати і сказала: "Мамо, сховай хліб, бо "рубахи" йдуть". Загальною появою більшовиків на селах викликає серед населення страх. Селяни, звичайно, стараються не бути тоді вдома, щоб не стрічатись зі сталінськими опричниками. Вони втікають в ліс та на поле перед "захисниками права і порядку та громадянської безпеки". Для кращого представлення дій більшовицьких поліцейських органів подаємо вислід їхньої "роботи" за міс. липень в Товст. р-ні.

Арештованих було 20 осіб, вбитими 2 ос. Вбитих повстанців 6,

рачених 1. Пограбовано у поодиноких селян: 78 шт. худоби, 33 шт. овець, 78 фір дров, 5 фір дощок, 12 шкір, 11 кг масла, 20 кг муки, 10 буханців хліба, 153 шт. яєць, 4 столи, 2 шафи, 6 крісел і 1 лаву, 2 ліжка і 1 спідниця. Вкрадено: 2 л горілки, 1 л масла, 4 хустки, 4 м полотна, 1 годинник, 2 запальнички, 2 блюзи, 262 крб. та одного пса. Знищено 7 пнів пасіки.

Слід зазначити, що це лише частина доконаного більшовиками протягом міс. липня. Багато фактів не подаємо із-за браку точних інформацій.

Щоби охопити душевно маси та підпорядкувати їх собі непомітно для них самих, більшовики стараються зорганізувати клуби, які називають осередками культурного життя на селі. Завданням клубів у першу чергу згуртувати довкола себе село, а головню молодь, щоб відтак поширювати більшовицькі імперіалістичні ідеї під маскою культурного життя. Крім клубів підлим більшовицьким планам служать преса, бібліотеки та всякі інші псевдокультурні установи.

У звітному періоді клуби по селах особливої діяльності не проявляли. Їх навіть у всіх селах немає. Ті, що є, стоять пустою, за виїмком деяких, де головами бувають більшовицькі підлизні та запроданці, як напр.: у с. Кулаківці, Зал. р-ну, головою клубу є Вітик М. - секр. первинної комсомольської організації. Він часто організує забави і танці, незважаючи на попередження зі сторони укр. повстанців. Противно діється у с. Більче Зол., Борщ. р-ну, Тут 29.VI.1947 р. голова райвиконкому Чистяков ляв голову клубу Дороманчук Василя за те, що він задармо бере гроші, бо нічого в клубі не робить, навіть бібліотека не діє.

Деяку діяльність проявляють будинки культури в райцентрах та напівміських селах, як Озеряни, Скалапод. р-ну та Корілівка, Борщ. р-ну. У м. Заліщики ширеку діяльність проявляє будинок культури, при якому створено цілий ряд гуртків, а саме: художньо-літературний, політичний, драматичний, хоровий, хореографічний, музикальний, природознавчий і інші, які охоплюють 120 осіб. Крім драматичного і хорового гуртків інші майже жодної діяльності не проявляють. Їхніми силами створена культбригада під керівництвом Карабіневича, яка декоди виїзжає на села. В міс. квітні вона відвідала села: Добровляни, Печерна, Кулаківці та Щитівці. Ставлено п'єсу "Пісня про Катерину". Крім того у деяких селах культбригада дала концерти.

Як при міських, так і при сільських клубах існують бібліотеки. Книжок на селі ніхто не виписує і не читає тому, що в бібліотеці знаходиться переважно політично-наукові твори, а художньої літератури майже зовсім немає. Та, що є, переповнена пробільшовицькою пропагандою, не знаходить зацікавлення серед молоді, яка хоч не часто, а все ж таки до клубу заходить. В Скалапод. р-ні у деяких клубах заінстальовано радіоприймачі, щоб цим способом заманити молодь. Одначе, мимом всіма намагачь, більшовикам вдається дуже мало досягнути.

В днях 1-го, 2-го і 3-го травня уладжено було святочні імпрези заходом клубів. Вони пройшли без особливого підйому звичайним порядком. Промови на честь 1-го травня, пісні, декламації, на вулицях демонстрації примусово вигнаних робітників та службовців, відтак танці і танці, що прибирали під кінець вигляд диких оргій /п'якство та бійка/. Напр.:

1-го травня населення м. Заліщики пройшло колонами певе трибуну, на якій були різні районні представники влади. По виголошенні різних промов з оваціями, відспівання кількох пісень та виконанні вправ вільноруч учнів СШ відбулося в клубі урочисте засідання, присвячене 1-му травневі. По офіційальному відв'язкуванні почалось масове гуляння. Різні "відповідальні товариші" /сек-

ретарі, завідувачі, директори, керівники, майори, лейтенанти і інші "трудящі" протягом 3-ох днів вигулювали по ресторанах та буфетах.

Силами відділу пропаганди при парткабінетах відбулися деякі лекції, але виключно для партійних.

В кожному райцентрі виходить газета - орган РВК та РК КП/б/У. Вона появляється по 2 - 3 рази в тиждень тиражем від 1,500 до 2,000 шт. У місяці травні розписувались вони багато про позичку, про "зрозуміння радянських людей для потреб своєї держави" і т. п. У пізніших місяцях багато розписувались про підготовку до жнив, про збір урожаю та контингенти і ін. Крім районних газет в терені появляються ще центральні, республіканські та обласні і деякі журнали. Газетами населення мало цікавиться. Головну увагу звертає на інформації з міжнародного політичного життя та дошукується статей і повідомлень, які давали б надію на скорий вибух війни.

По установах Заліщицького р-ну появляються деколи стінгазети, редаговані спеціально призначеними до цього редколегіями, в склад яких входять службовці даної установи. Ця ділянка, однак, дуже за недбана. Деякі із газет писані неграмотно та недбало редаговані. В кожному райцентрі грає кіно. Деколи виїздять кінопересувки на села, де висвітлюють фільми, які зображають колективізацію села та його "розквіт", завдяки такій системі господарювання. Такі фільми висвітлювано в селах: Головчинці, Лисівці, Нирків, Цапівці /Товст. р-ну/ у міс. серпні. Подібно було і по других районах. Театрів у райцентрах немає. Населення задовільняється не надто художніми виступами своїх місцевих "артистів".

Внаслідок більшовицького панування села зазнали деяких поважних змін. Подібні теж трапляються і в містах. Підступність та підлота більшовицьких поліцейських органів довела не одного до збочення з правильного шляху чесного життя. По установах та всяких заведеннях, у клубах, між сільською адміністрацією, між молоддю і старшими можна стрінути людей, що під шантажем, або ради марного юдиного гроша пішли на услуги мвд чи мго та продають братню кров. Це безхарактерні підлі типи, що вносять між українські маси розбрат і недовір'я. Внаслідок того кожен громадянин СРСР з острахом вимовляє слово правди "про щасливу країну перемігшого соціалізму" або найкраще на такі чи подібні політичні теми не говорить взагалі.

Крім донощиків і сексотів є ще запроданці, що виступають явно проти народу, стосуючи багато сильніший терор, як самі більшовики. Це бувають люди, яких родину діткнув народний гнів за злочинну співпрацю з більшовиками.

Одним із таких є Маціборко Лев із с. Летьче, що вславився своєю жорстокістю в поведінці з українським населенням.

30. IV. 1947 р. у с. Шутроминці, Товст. р-ну, прибуло 12 більшовиків, між якими був вище згаданий Маціборко. Вони переводили збірку позички та залеглого минулорічного контингенту картоплі. Найжорстокіше між ними поведився Маціборко. Він грабив у селян останню картоплю. На дорікання людей, що він українець, а грабує гірше як більшовики, він закричав: "Я не українець, я тільки радянська людина. Бандити забрали мені батька, брата, вуйка, і я мушу за це відомститися на українському народові. Мені все одно, я нині живу, а завтра гнию!" Коли ж люди оправдувались, що вони тут ні при чому, він продовжував: "Всі ви винні! Як би ви їх не перетримували, то ми вже давно половили б їх, але ми і так з ними справимося. Радянського Союзу ніхто не переможе".

Голод у весняних місяцях звітного періоду мав великий вплив на заник моралі серед мас. Численні крадежі і грабежі та інші неморальні вчинки мали місце кожночасно в кожному майже селі.

Напр.: у с. Касперівці, Зал. р-ну, у селянина Баран Михайла злодії вкрали 2 пари чобіт, 3 кожухи, 50 кг муки і всьо бідля.

В с. Кулаківці, цього ж р-ну, в сел. Харавської Анни вкрали безрогу, вагою 90 кг.

8.IV.1947 р. у с. Кривче Дол., Борщ. р-ну, зголосилося 3-х знаків зі СУЗ, щоб за кусень хліба вступити в "істребітельний батальйон".

У с. Волківці, цього ж р-ну, 30.III.1947 р. більшовики переводили мітинг в справі колгоспу. Зі собою привезли жінку Дутки Семена, яка скорше перебувала в підпіллі. Вона виступала на мітингу, закликаючи тих, що кривяться, щоб зголосилися. "Я обіцяю, що совісно буду працювати для ЧА і більшовицької партії", - сказала вона.

2.IV.1947 р. у с. Бураківка, Товст. р-ну, більшовики збирали контингент збіжжя та картоплі. Щоб придобритися більшовикам, "західняки" показували їм, в кого можна знайти збіжжя. Однак більшовики, використавши їх, нічого їм за це не дали.

Велика частина населення, зморена голодом та стероризована, ставиться до життя пасивно, часто апатично. Умовини заставляють її думати виключно про матеріальне забезпечення.

Мала частина національногосвідомого населення не погоджується з існуючим станом речі, але явного спротиву не ставить. Вона є співучасником революційної боротьби, яку ведуть українські повстанці.

Використовуючи всі можливості для здійснення своїх злочинних протинародних планів, більшовики не залишають і церкви. Її особливо використовують, створивши з неї, а радше зі священників знаряддя агентури. Перевішивши насильно прилучення католицької церкви до православної-російської, вони підпорядкували її в дійсності органам мвд, які зараз здійснюють стислий контроль над нею.

В терені були ще деякі священники, що не підписали заяви про перехід на православ'я. Вони одверто заявили сталінським опричникам, що на православ'я не погодяться: "Я присяги зломити не зломлю, хоч би мене і вивезли", - сказав священник села Пилатківці, Скалапод. р-ну, Кузь Василь. Подібно заявив священник с. Турильче, цього ж р-ну, Кузик: "Хоч зараз мене арештуйте, але я присяги не зломлю".

Та не так ставляться священники сіл: Устечко чи Сапки, Товст. р-ну. Парох останнього дуже часто гостить у себе представників з р-ну: секретарів партії і інших посіпак, конферуючи з ними по кілька годин. Він ходить разом з більшовиками збирати у людей контингент. На проповідях виголошує більшовицькі накази та завзиває виконувати їх. При сповіді запитує молодь про стан родини, чи хто з членів її в армії, або деінде. Дівчат питає про їхніх хлопців - де вони і що роблять.

Коли до священника с. Устечко зайшов перший секр. Пасіченко і оперативний Сметанін, тоді Пасіченко випросив Сметаніна надвір, а сам говорив, а сам говорив щось зі священником протягом 2-ох годин. Коли до цього "душпастиря" звернувся батько одного впашого повстанця з проханням відправити напахиду за сина, священник сказав: "Хто зна, чи він варта, чи заслужив собі? Може він не хрещений? Панахиду відправляється за великих людей, за тих, що варта".

Крім вислужницьких типів є ще другий рід. Це матеріалісти - егоїсти, що бажають збагатитися коштом своїх парохіян. І так священник с. Нирків, Товст. р-ну, який обслуговує тех с. Солоне, сказав селянам цього ж села, щоби в день св. Петра склали йому: 1 вишивану сорочку, 2 рушники, 4 скатерті, 1 диван, 2 верети, а тоді він поїде відправляти Богослуження. Це було в день

Секрет

його ім'ям. Селяни не погодилися на це і не приїздили більше по нього. На 4-ту неділю по цьому випадку священник приїхав до с. Солоне своєю фірою і відправив Богослуження. В час проповіді лавав селян за те, що вони не послали по нього фіри та, що не виконали його бажання. Це викликало лише обурення серед селян.

Трапляються випадки, що більшовики арештують священників, переслідують їх та втручаються брутально у церковні справи.

11.IV.1947 р. у м. Бодів під час Богослуження зайшов до церкви в шапці лнт. мго Селіверстов. Підійшов до престолу, де стояв священник Дубіцький Павло та арештував його за те, що він не відправив Богослуження після православного обряду, говорячи притому: "... твою мати, ходи сюди".

Дня 3.V.1947 р. більшовики заборонили відправляти Богослуження в церквах: Турильча, Вербівки та Підпилип'я, Скалапод. р-ну, за те, що вірні не погодилися на перехід на православ'я.

6.VII.1947 р. у с. Більче Зол., Борщ. р-ну, райпрокурор Демін заявив громадянам, щоб відремонтували церкву, знищену фронтом, бо дім, в якому зараз поміщається церква і захоронка, вони вкортці займуть, а сестер виженуть "на сто вітрів".

10.VIII.1947 р. у с. Цапівці, Товст. р-ну, більшовики справляли похорон фінагентові Лопушняк Іркові, але люди не хотіли брати участі. Сигнавши людей силою, послали озброєного бійця по священника до с. Попівці. Восць, не давши скінчити священникові Богослуження, привів його на похорон.

В деяких церквах, як напр.: у с. Олексинці, Монастирок, Доброкут /Борщ. р-н/ більшовики перевели ревізії.

20.VI.1947 р. більшовики замкнули церкву і костел за несплати податку в с. Королівка, Борщ. р-ну.

До церкви населення ставиться прихильно. Податки, хоч які великі, сплачує, щоби не допустити до замкнення її. В неділі і свята бере участь у Богослуженні. Священників, які дбать про своїх парохіян, населення шанує і поважає. На жаль таких душпастирів є дуже мало, а неморальні типи кидають п'ятно на всіх інших, які осталися і ще покищо явно не працюють як більшовицькі агенти.

Трапляються випадки, що священники залишають села і виїжджають, не повертаючись більше. Такий випадок мав місце в с. Головчинці, Товст. р-ну.

В неділі і свята більшовики стараться використати момент, коли населення виходить з Богослуження, і намагаються переводити мітинги. Звичайно селяни стараться втікати, та це мало помагає, бо більшовики обступають церкву і загрожують селянам, що будуть стріляти на випадок втечі. Запугані селяни проти своєї волі і охоти вислухують більшовицьких пропагандистів. Трапляються часом випадки профанацій святого місця більшовиками. Вони свідомо заходять в церкву в шапках у час Богослуження, що викликає серед вірних огірчення і обурення.

Напр.: у м. Товсте 2-ох офіцерів у час Богослуження зайшли в шапках до церкви. Помітивши це, священник перервав Богослуження і сказав: "Кому не подобається, то прошу винестися!" Більшовики зняли шапки та по кількох хвилинах вийшли з церкви. Священник докінчив Богослуження.

В час звітного періоду чисельний стан партійних майже не змінився. В місяцях травні та червні більшовики послали роботу над збільшенням партійних кадрів. Вони заставили деяких службовців, головню із ЗУЗ, вступити в кандидати. Для кандидатів проводились спеціальні збори під керівництвом політбюро РК КП/б/У. У Борщівському районі переведено в місяці червні чистку серед старих партійців. За неморальні вчинки або за "неіскренность в роботі" з партії усунуено кількох старих членів.

Тарна

Соціально партійні найкраще забезпечені. Вони користуються спеціальними магазинами, т.зв. "тридцятками". Крім того надуживають свої високі пости, експлуатуючи безпосередньо трудящих, як от: зав. райземвідділу Зал. р-ну Шевченко казав голові с/ради Горюк зібрати для нього 4 курки. Коли голова приніс, цей не то, що не заплатив, а то й не подякував, та ще й вилаяв за те, що худі кури.

30.III.1947 р. у с. Монастироць, Борщ. р-ну, партійний Савченко з більшовиками збирав у селян картоплі, які відтак забрав для живлення своєї сім'ї.

Загально між партійними практикується хабарництво та крадіжки чи інші неморальні вчинки.

30.VI.1947 р. у борщівському нарсуді засудили бувшого зав.райфінвідділом партійного Колашнікова за хабарництво на 9 років тюрми. Він взяв у переселенців хабарів на суму 14,000 крб. На суді викрив теж крадіжки, яких допустився Терещенко /1-ий секр. партії/ при конфіскації дорогоцінностей в костелі с. Шершенівці. Терещенко забрав 2 золоті чаші. Крім того викрив перед судом, що його майном, яке сконфісковано в час арешту, з готівкою в сумі 45,000 крб., поділилися 1-ий секр. партії Терещенко і прокурор Демін.

В с. Щитівці, Зал. р-ну, в міс. квітні III-ий секр. РК КП/б/У Удоденко під час ревізії в сел. Оришук Дмитра вкрав невеликий настільний годинник. Коли селянин звернувся до нього, щоб цей віддав, цей вдарив його два рази по обличчю і сказав: "Іди до чорта, бо якщо тобі дам годинник, то більше й говорити не будем. Чесних людей злодіями називаєш!"

19.VII.1947 р. у м. Тернополі відбувся з'їзд 1-их секретарів РК КП/б/У. На з'їзді було обговорено наступні питання:

- а/ задача обов'язкових поставок м'яса, молока і хліба державі;
- б/ "сплошная колективизация" - як найбільше найкращої землі віддати колгоспам, відібрати майно куркулів;
- в/ вивіз на Сибір.

Зараз всю увагу парт.організації та РВК звертають на виконання постанов вищезгаданого з'їзду.

Стан комсомольських організацій теж мало змінився. Майже по всіх селах терену засновано комсомольські організації. Вони, звичайно, законспіровані. Число комсомольців у Скалапод. р-ні виносить понад 200 чел., в Борщівському понад 250 чел.

Найбільше комсомольців є в райцентрах. Тут вони найактивніші. По національності багато з них українці. За звітний період більшовики намагалися збільшити число комсомольців, що до певної міри їм вдалося. В Товстенському р-ні в комсомольські організації вписалося багато українців-переселенців. Тут найбільшу активність по організації комсомолу проявила секр. РК ЛКСМУ Ліда, по прізвисьці невідома. Перебуваючи на селах, визивала молодих хлопців, демобілізованих з ЧА, та пропонувала їм вступити в члени комсомолу. Коли ці відмовились, говорячи, що бояться, щоб хтось не дізнався, вона сказала, що це буде конспіративно, а на збори буде визивати їх у р-н. Та це мало допомогло.

Членами комсомолу звичайно неблагонадійна молодь. Туди попала також деяка кількість молоді села, завдяки більшовицькій підлії та хитрій пропаганді. Спеціально комсомольці роботи не проявляють. Їх зобов'язують вести культосвітню роботу, але зобов'язання так і лишаються зобов'язаннями.

В Борщівському р-ні оперативний обл Медведьов намагався зорганізувати комсомолу с. Олексинці. 22.IV.1947 р. він скликав молодь цього села та заохочував до вступлення в члени, але вона рі-

Комсомол

шуче відмовилась.

В с. Висічка, цього ж р-ну, 17.УІ.1947 р. селяни Гелецький Василь та Марущак М. /комсомолец/ змушували молодь, щоб вписувалась в члени комсомолу.

Організація піонерів прибрала у Борщівському р-ні у міс. травні великі розміри. У всіх майже школах цього р-ну насильно організовано піонерські загони. Подібно організовані піонерські загони і в Скалапод. р-ні. Це робили учителі-піонервожати з дозволу своїх зверхників. Число піонерів у деяких селах доходить до 90. /Стрілківці, Борщ. р-ну/. В сс.: Шижківці і Худівці є вже по 30 піонерів, які одержали піонерські значки.

До організації піонерів учні ставляться вороже, але це мало помагає.

Піонерські загони, за виїмком райцентрів та деяких сіл, роботи не проводять. В райцентрі Скала Под. була запланована організація лагєру піонерів на час канікул, але про реалізацію плану відомостей, покищо, немає.

Відношення партії до адміністрації даліше незмінне. Всіма державними установами кермує партійна організація. Вона має стислий нагляд над кожною ділянкою державного, культурного, громадського та економічного життя. Всякі заарядження та накази, які виконуються в установах, виходять з партбюро, яким провіряється їхнє виконання.

Стан адміністрації у відношенні до держави незмінний. Вона даліше являється оруддям грабежу і експлуатації мас та здійснюванням усіх наказів і розпоряджень партійної кліки. Національний її склад незмінний. Під оглядом фаховості багато із службовців не відповідають вимогам. Напр.: зав. фінвідділу Товст. р-ну Ганзіна - типовий конюх.

В обсаді постів рішає принцип партійності, а не фаховості. Головні пости, отже, в адміністрації займають партійні. Останньо більшовики намагаються втягнути в партію місцевих службовців. Деякі з них не погоджуються на це. Є між службовцями такі, що втекли в район перед народним гнівом. Вони являються зараз кандидатами в партію та виконують зараз всі накази начальства.

Загаліно до своїх обов'язків службовці ставляться байдуже, за що їх часто карають начальники з р-ну. Напр.: у с. Більче Зол., Борщ. р-ну, голова РВК Чистяков вкарав десятників за спізнення на збори штрафом у висоті 100 крб., а за неприємність - 400 крб.

Про втавлення до праці говорить яскраво стаття, поміщена в райгазеті "Черемога" Зал. р-ну за 25.У.1947 р. В статті п.з.: "Де чого приводить порочний стиль керівництва?" пишеться: "В минулому році райхарчпромкомбінат навіть на 50% не виконав виробничого плану. Збитки на кінець року становили 29,447 крб., кредиторська заборгованість 11,800 крб., заборгованість по зарплаті робітникам і службовцям 21,363 крб. Не анегдет, а сумний факт: на розрахунковому рахунку держбанку було ... 8 крб.

Під керівництвом Єременка /техкерівник/ восени провадилосся засолвання огірків. 286 кг цих огірків затхнулися, 186 кг довелосся геть викинути. Під його ж керівництвом було виготовлене фруктове повидло, на яке пішла лєвова доза цукру. Воно виявилосся не якісним. Ще 96 кг повидла було виготовлено з буряків і ... забраковано, викинуто.

У млинарському господарстві Єременко повний профан. Проте він продовжує керувати. Це "керівництво" полягає в тому, щоб поїхати в те, чи інше село, де є млин, організувати там п'янку, дещо дістати і знову повернутися в місто".

Дуже багато серед працівників зловживань. Крадежі та всякого роду спекуляції на порядку денному. І так: у с. Шершенівці, Борщ.

Зелені

Адміністрація

р-ну, голова колгоспу Байталюк Йосиф продавав уміс. квітні по 200 - 300 кг збіжжя тоді, як колгоспники примирали з голоду. На донос сексотів більшовики перевели в нього ревізію і знайшли 20 цнт збіжжя.

В міс. квітні секретарка ро мвд у м. Скала Под. вкрала з каси 35,000 крб., але її з цими грошми зловили на станції та віддали під суд.

Голова РВК цього ж р-ну Кирилов взяв у селян 25 цнт пшениці як хабар. З того 10 цнт переслав у Московщину для своєї рідні, а 15 знайшло мвд при ревізії. За те його зняли з роботи і засудили.

В райпрокуратурі Скалапод. р-ну помічається теж випадки крадіж. 10,000 крб., які сконфісковано у одного злочинця, поставлено до бюрка. За кілька днів грошей не було. Що сталося з грошми, знає лише прокурор.

Відносно держави багато членів адміністрації неблагонадійні, вороже настроєні, та нагляд партійних і не менший страх перед мвд каже їм бути льояльними.

Внаслідок безмилосердного грабежу, який виконують сільські службовці, доходить часто до конфлікту між населенням і ними.

В с. Нирків, Товст. р-ну, селяни кидали камінням за головою с/ради тому, що він ходив збирати контингент.

Загально десятники по селах бувають зненавиджені селянами за їхню настирливість при збиранні контингенту. За те, що деякі десятники не виконують совісно своїх обов'язків перед державою, їхнє начальство нерідко їх карає.

Голову с/ради с. Устечко, Товст. р-ну, Кіб'юк Федіра більшовики ограбили, побили та відставили до Чорткова, де засудили.

В с. Нирків, цього ж р-ну, більшовики побили десятників за те, що люди не здали наложеного контингенту.

В терені нових частин ЧА немає, за винятком відділу, який квартирує в с. Шутроминці, Товст. р-ну, від дня 20.VII.1947 р. у числі 40 чол. Цей відділ має за завдання вирубати та доставити до райцентру 500 кубометрів дров. Харчі одержують з райцентру. Крім роботи в лісі вони беруть участь в операціях військ мвд як допоміжна сила. Матеріально забезпечені слабо. Зле одягнуті та недостатньо харчовані. Збирають по селах ярину та ячмінь для своїх коней.

Матеріальний рівень шкільної молоді головно у весняних місяцях звітного періоду був дуже лихий. Голод відбив різко своє п'ятно на навчання та фреквенцію учнів. Багато з них, замість іти до школи, йшли по хатах просити хліба, щоб заспокоїти голод. В міс. квітні проводилась підготовка до річних іспитів, які почались в міс. травні. I-а до III-ої кл. покінчили навчання в перших днях травня. Під кінець цього місяця, а радше в перших днях місяця покінчилися іспити в леповносередніх і в середніх школах. На закінчення іспитів учні-відмінники Товст. р-ну відбули в райцентрі олімпіаду. Відмінники всіх шкіл одержали похвальні грамоти за відмінне навчання.

Успішність учнів не в кожному р-ні однакова. В СШ м. Скала Под. вона на низькому рівні. Головною причиною було те, що вчителі брали хабарі від учнів за відмінні і добрі оцінки та присвячували мало уваги за піднесенню рівня навчання учнів.

Багато успішніше пройшли іспити в СШ м. Заліщики. Письмову українську 30 учнів з X-го кл. написали на "відмінно" і "добре", що становить 50%, решта на посередньо. Але недомагають з успішністю інші школи цього ж р-ну. Найнижче під цим оглядом стоять школи у сс.: Печарна, Іване Зол., Зелений Гай та Дунів. В цілому р-ні з 1,207 учнів ІУ-го кл. не допущено до іспитів 129.

72
успішність
школи

Щоб закрити дійсний лихий стан успішності, учителі намагалися в час іспитів підказувати учням, що спричиняє у них легковажне ставлення до науки, мовляв: "Якщо не буду що знати, то вчитель підкаже". Деякі з учнів говорять: "Учителі мусять підказувати нам, бо коли багато з нас не здасть іспитів, то їх будуть судити за це."

Політичним життям шкільна молодь мало цікавиться. У великій мірі захоплює її революційна боротьба укр. повстанців, з якою симпатизують, а то й беруть в ній участь. Особливе заінтересування учнів проявляється у навчанні воєнного діла. Зброя манить молодих школярів, нею залюбки бавляться та часто стріляють. Бувають випадки, що приносять її навіть до школи, як це мало місце в селі Бурдяківці, Скалапод. р-ну, де учень на годині вистрілив.

До більшовицьких представників ставляться вороже та часто насміхаються з них, як от: у с. Мишків, Зал. р-ну, учні I-го та II-го класів, вийшовши зі школи, стрінули голову РВК Павленка та двох більшовиків. Поминувши їх, почали показувати пальцями та викрикувати: "Грубий Проць, череватий бурмило!"

Культурно-виховна робота серед шкільної молоді майже не проводиться. Існують гуртки художньої самодіяльності по школах, але в зв'язку з підготовкою до іспитів та самими іспитами вони зараз припинили свою діяльність, хочай і скірше не проявляли великої активності.

Комсомольські організації існують по СШ і в деяких НСШ. Членами є переважно учні з СУЗ та частина з ЗУЗ. Це діти службовців, або більшовицьких підлизнів. Звичайно в комсомол втягають найкращих учнів. Роботи не проводять майже жодної. Сходин часто не відбувають.

Піонерські організації засновані насильно по всіх школах Скалапод. і Борщ. р-нів. У Зал. і Товст. р-нах існують, але не у всіх. Про інші брак даних. При вербуванні дівчора ставить рішучий спротив, але це мало помагає. Учителі записують насильно, щоб мати бодай фіктивні дані до звіту. До цього їх змушує РВНО. В Зал. р-ні РайВНО загрозив учителям задержкою зарплати, якщо не буде організовано по школах піонерських загонів.

Між шкільною молоддю помічається брак дружності та довір'я. Учні поділяються на дві групи: "західняків" і "східняків". Одні другим не довіряють. Дружать "західняки" із "західняками", "східняки" із "східняками".

Чисельний склад і національний стан учительства незмінний. Подібно не змінилось становище під оглядом фаховості та партійності. Матеріальний стан учителів, так, як і в учнів, погіршився. Багато учителів у весняних місяцях жило дуже нужденно. Це відноситься в першу чергу до учителів із СУЗ. Зі сторони держави вони не одержують більшого, крім нужденного пайка, який їм не вистачає на прожиток. Багато учителів змушені звертатися про поміч до селян, які теж не багато їм можуть допомогти.

Внаслідок таких життєвих умов деякі з учителів забувають про свої обов'язки і завдання. Замість того, щоб давати примір чесного і морального життя, вони самі допускаються неморальних вчинків. Одним із таких є прояви хабарництва. І так: У скалаподільській СШ завпед брав хабарі від учнів X-го класу Ситник Михайла та Придка Степанії. В іванківській НСШ директор взяв від учениці Пакулик Галини хабар /мука, масло, яйця, сметана/ за те, що мав їй видати без іспитів свідоцтво закінчення VII-го класу. Директор СШ м. Скала Под. І.М. Іщенко взяв від учениці X-го класу Придки Степанії 18 кг збіжжя. За це мав допустити її до іспиту. Подібні хабарі брав і від інших учнів.

Бувають між учителями такі, що до своїх обов'язків ставляться

Висновки

серйозно та зі зрозумінням. Одним із таких зав. школою в с. Городок, Зал. р-ну, Данилюк /"західняк"/.

Незважаючи на трагічний майже матеріальний стан учительства, більшовики зобов'язали кожного до віддання одно-, або двомісячної платні на рахунок позики державі.

В с. Садки більшовики заарештували дир. школи /місцевий/ і вивезли. На його місце прийшов "східняк". Він шукав собі квартири, та ніде йому не подобалося. Врешті ніхто з селян не хотів його прийняти. Тоді він звернувся до гарнізонщиків та при їх допомозі знайшов собі мешкання. Господарям заявили "опікуни": "За цього чоловіка ви відповідаєте".

Постановою РВНО в Зал. р-ні передбачується утворення 7 вечірних шкіл селянської молоді та 103 гуртки по ліквідації неписьменних.

В час канікул учителі-"східняки" виїхали додому на СУЗ. Зі сторони с/рад забезпечувано школи опалом на зиму.

Сільська молодь під оглядом матеріальним, політичним та моральним не змінилася. Вона кожного часно відчуває "опіку" старшого брата над українським народом, будучи свідком щоденних знущань та безправ'я. Деяка частина молоді захоплюється революційною боротьбою укр. повстанців, сприяє їм, симпатизує з ними та часто бере живу участь у боротьбі.

Багато молодих людей підпадає непомітно для себе самих під вплив більшовицького терору та пропаганди. Заманута драмгуртками або танцями до клубу, забуває про жорстоку дійсність, в якій живе.

В с. Нагір'яни молодь танцювала при звуках "гармошки". Більшовики хвалили її за це, а голову с/ради побили тому, що не відремонтував клубу.

Молодь із сіл: Головчинці, Королівка, Рожанівка, Ангелівка і Лисівці, Товст. р-ну, в неділі і свята справляє забави та втішається "часливим життям". Тут причиною є мала національна та ще менша політична свідомість.

Випадки неморальної поведінки мають серед молоді теж часто місце. Тут і там, одначе, трапляються юнаки, які завидують учасникам революційної боротьби. Вони нерозумно висловлюють бажання про співучасть при зустрічі з повстанцями. Ненавистю дивляться до оперативних, які вєлавилися своєю жорстокістю і дикуством. "Дайте мені пістоль, а я застрілю Шалигіна", - сказав один із них у селі Устечко. Дуже прихильно до повстанців ставиться дитвора. "Я для вас тримав вже три дні", - сказав пастушок, передаючи повстанцеві ріжок із ППШ з набоями, який знайшов під лісом.

Життя міської молоді не змінилося в нічому. Вона живе під постійним впливом більшовицької пропаганди. Дуже мала частина між ними надійна. Неморальне життя веде в широких межах. Танці, кіно, забави, - це головне, чим молодь цікавиться. Не бракує теж і пелової неморалі /секретарка однієї із більшовицьких установ у Борц. р-ні стала покриткою/. В місті великий вплив на молодь мають їх ровесники із СУЗ, які вже привикли до більшовицької "культури та моралі".

Між міською і сільською молоддю існують комсомольські організації. Членами їх звичайно неморальні одиниці, що буває в місті, або несвідомі - це частіше на селі. Комсомол на селі майже не діє. Він тут існує в конспіративній формі.

У весняних місяцях молодь, подібно як і старші, відчувала значну матеріальну нестачу, що стало причиною частих кредежей, які траплялися на селі і в місті.

Громадське життя як попередньо, так за ввесь протяг звітного періоду не проявлялося. По селах ходили культосвітні товариства

Сільська молодь

за виїмком клубів, немає. В райцентрах існують спортивні товариства, які особливої діяльності не проявляють.

У міс. червні спортсменів м. Товсте відбули змагання зі спортсменами м. Чортків.

Всупереч голосним заявкам про найдемократичніший лад у радянській країні, про права і свободи радянських громадян та щасливе життя, забезпечене державою, здійснюється жорстоке насильство та безправ'я. Радянська демократія - це безперервний терор зі сторони поліцейських органів мвд і мго. Всякі "добровільні" поставки та "благородні" вчинки населення Радянського Союзу dokonує виключно під примусом, при знехтуванні волі народу апаратом насильства, як от: у с. Шершенівці, Борщ. р-ну, більшовики намагалися закріпити колгосп, заснований ще у час першої окупації. Селяни не хотіли вступати в члени. Тоді більшовики почали їх арештувати та вкидати до пивниць, де держали доти, доки не записалися в члени колгоспу, змушені голодом. В такий спосіб стали членами колгоспу: Вілявська Магдалина, Волощук Магдалина та інших 21 чел. Вони пересиділи арештовані 2 доби в пивниці, аж "добровільно" підписали заяву про вступлення до колгоспу.

10.IV.1947 р. у с. Іване Зол., Зал. р-ну, лит. мвд Корольов назначив нову сільську адміністрацію, незважаючи на те, що, піля більшовицьких правил, всяка власть обирається народом.

Про радянську демократію, а радше про нехтування законів про свободу сумління і переконань, говорить факт: 3.IV.1947 р. у с. Висічка, Борщ. р-ну, більшовики перевели ревізію в польській каплиці та гробівці, де побили ікони та забрали крісла.

Народ УССР живе в постійному страху перед більшовицькими звірствами, тюрмою, Сибіром, Донбасом. Кожний день, кожна година може принести зі собою несподівані випадки знехтування прав людини. Розстріли невинних людей трапляються так часто, що перестають робити враження на населення, але все ж таки пригадують йому, що воно живе в країні, де здійснюється "радянська демократія".

В терені найбільше розвинута кооперативна торгівля, яка властиво підпорядковується державі. Кооперативи, які існують по селах, не можуть задовільнити потреб громадян. Тому розвинулась на широку скалю спекуляція. В перших місяцях звітного періоду ціни харчових продуктів на вільних базарах та на хліб по державних крамницях були дуже високі. Причиною була обмежена скількість товару. Щоб зарадити лиху населення практикувало вогоро роду спекуляції.

В міс. квітні в Скалапод. р-ні більшовицьві прикріплені переводили контролі по кооперативних крамницях та кооперативні збори, на яких назначували нову управу.

Становище промислу в терені незмінне. Млини почали працювати дперва по жнивах, бо скорше не було що молоти. Спиртзаводи нечинні від весни через брак сировини. В с. Устечко, Товст. району розвивається деяка кустарна промисловість, цебто гончарство. Тут виробляють досить велику кількість глиняної посуду. Крім того в Товст. р-ні працює рибний трест. Члени його видоблюють досить поважну кількість риби в ріці Дністер.

В Зал. р-ні працює цегольно-черепичний завод, який продукує досить поважну скількість цегли та черепиці. Протягом 25 днів вироблено 170,000 цеглин. У плані заводу є дати за протяг 100 днів 900,000 цеглин і 140,000 шт. черепиці.

Промкомбінати і артілі працюють незадовільно. Продукція в них низьковартісна.

Реалізація п'ятирічки проходить дуже пиняво. В Борщ. р-ні налааднано повітряний зв'язок зі Львовом, у Скалапод. телефонізовано кілька сіл

зовано кілька сіл, але планів начеркннутих не виконано у жодному р-ні. через брак матеріалю або легковажне ставлення.

II. Народ у боротьбі.

Посилений терор та звірські способи при збиранні позики у місяці травні, позавалення дій військ мвд та вкінці грабіж контингенту збіжжя викликали серед населення ненависть до більшовиків. Проклони та нарікання бувають найчастішим виявом ворожого ставлення до жорстоких окупантів. Населення нетерпеливо очікує війни, з якою зв'язує своє майбутнє. Вірить в те, що прийдешня війна буде причиною розвалу ненависного СРСР.

Доведені більшовицькими звірствами до крайності, селяни виступають проти них одверто, називаючи їх грабіжниками, злодіями і іншими. Напр.: у с. Летиче, Товст. р-ну, селяни кричали за більшовиками: "Грабіжники, голодні жебраки! Йдіть геть до чорта від нас!"

У с. Головчинці, Товст. р-ну, хінка, в якій більшовики зрабували подушки і перини, за те, що вона не хотіла дати позики, так кричала: "Бандити, за що мене грабуєте? Ви вже з'їли мого чоловіка, чи й мене хочете з'їсти?"

Крім спротиву в терені бувають випадки чинних протибільшовицьких виступів зі сторони селян. І так:

В с. Висічка, Борж. р-ну, до селянки Мельничук Михайлини зайшов міліціонер та казав дати соломи. Коли властителька не погодилася, він хотів взяти сам. Тоді вона видерла від нього автомат та замахнулася, щоб вдарити ним напасника, але той почав стріляти з пістолі і цим залякував більшовиків.

5.У.1947 р. у с. Бабинці, Борж. р-ну, більшовики під час ревізії у сел. Бирки Михайла знайшли сало, яке хотіли забрати зі собою, але господиня не дала та ще й насварила на них. Тоді прикріплений Лімок казав "стрибкам" арештувати її. Господиня, довго не думаючи, взяла мітлу та вигнала більшовиків геть з подвір'я.

9.У.1947 р. у с. Більче Зел., цього ж р-ну, партприкріплений Сергієнко побив до крові сел. Андрейчук Івана за невиконання позики. Побачивши це, син Андрейчука кинувся на Сергієнка з буком та відігнав напасника.

24.У.1947 р. у с. Шупарка, цього ж р-ну, "стрибки" приказали сел. Українець Іванові зрізати хрест з могили Героїв. Коли він не погодився, один із "стрибків" почав бити його автоматом. Українець, розлючений, вирвав зброю від напасника та кинув нею так сильно об землю, що вона розлетілася. Тоді кинулись "стрибки" та почали ще сильніше його бити. На поміч йому вибігла його сестра, яка вдарила "стрибка" Атаманчука два рази по лиці та відборонила покривдженого.

Проти більшовицьких організацій за виїмком ОУН, яка діє підпільно, інших в терені немає.

У міс. серпні в Товст. р-ні появилася "література", видавана ВУШНИЦЯ. Це мала б бути протибільшовицька організація, яка вивигає кличі боротьби за "Українську Самостійну Шевченківську Республіку". Крім того завзиває теж до солідаризації зі всіма, хто бореться проти більшовиків. Очолює її "провідник і організатор" Святослав Тарасович Арсієнко. Близьких даних покищо немає. Література попала більшою кількістю в руки українських повстанців. В терені серед населення її немає.

Українське село веде вперто економічну боротьбу з більшовицькими грабіжниками. Налезені контингенти селяни стараються не повняти. Без примусу ніхто їх не виконує. "Я на вашу дідівську державу не дам ні копійки, бо сам голодую вже два місяці та при-

Йдеться мені зголоду вмерти. Ви ограбили мене, випасли собі черева, то платіть позику!" - сказав більшовикам Гарвасюк Ярослав із с. Іване Зол., Зал. р-ну, коли більшовики примушували його платити гроші.

Податки, позики та поставки виконуються дуже пиняво. При збиранні їх більшовики застосовують терор, щоб таким чином улегшити собі роботу. Він помагає більшовикам реалізувати їхні плани бо-дай частинно.

Ідея Української Револуції в масах поширена. Серед них є багато прихильників ідеї революційної визвольної боротьби. Нею захоплюється головню молодь, яка проявляє особливу охоту до творення своєї Самостійної Держави. Вона дуже радо зустрічається з повстанцями та помагає їм. Найбільший вплив революційна боротьба має на шкільну молодь. Не менший вплив позначається на деяких учителях початкових шкіл та учнях середніх шкіл, про що говорять вірші, компоновані ними /залучуємо до звіту/.

Є частина населення, що підпала під вплив більшовицької демократизації. Це сексоти, донощики і всі ті, що, повтавлені в критичне положення більшовицькою дійсністю, погоджуються на всякі підлі вчинки, щоб рятувати своє життя. Свідомо чи несвідомо виступаючи проти свого народу, вони вислугувуться більшовикам. Крім них є ще зрадники-провокатори, що, заломившись психічно, перейшли до більшовиків. Вони дуже часто знуцаються над українським населенням, як їхні "добродії" з мвд. Проти всіх підлизнів і зрадників, як і проти самих більшовиків здоровий елемент українського народу веде чесну боротьбу за політичне і моральне відродження, за Українську Самостійну Соборну Державу.

С л а в а У к р а ї н і !

Поетій, дня 5 вересня 1947 року.

2 зал.

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 22
(двадцять два) _____ аркушів;
у тому числі літерні номери _____;
пропущені номери _____
+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Голова. спец. _____

Посада

20. 06. _____ 2018 року

[підпис]
(підпис)

Т. Мух _____

(ініціали (ініціал імені), прізвище)